

חשיבות לימוד גמרא

- א. זה שצריך לדבר על הנושא כבעיה, זה עצמו בעיה קשה! עיין מקורות 1-4.
- ב. פעמים רבות, היחס השלילי ללימוד הגמרא הוא תוצאה של חוויה שלילית בעבר, כגון מלימוד לא נכון, לא עמוק, מבולבל, לא מובן וכיו"ב או מחוסר שקידה ורציפות בלימוד, מה שגורם שהלימוד נהיה קרעים קרעים, נשכח מיד, לא מתלכד למבנה שאפשר לחוש את ההגיון ואת הטעם שיש בו, וממילא מחוסר משמעות וטעם. – ברור, שראשית הכל צריך ללמוד לימוד נכון, שיטתי, רצוף, ולהתקדם למקום יותר עמוק וכיו"ב.
- ג. ועוד יש להבין, לימוד הגמרא דורש מאמץ של ריכוז, של העמקת מחשבה, של שינון, של הפשטה, של יכולת לראיה כוללת של הסוגיא, כל זה לא קל. אבל באמת זה מעולה, כי תפארת האדם זוהי המחשבה והשכל, וכשמאמצים את השכל הוא מתפתח ומתרגל לעבוד היטב לעומק ולרוחב. העולם המודרני שבנוי על קליפים מהירים, ועל פיתוח דמיון חזותי שם בצד את השכל, ומרגיל את האנשים מגיל מאוד צעיר לחוות חוויה חזותית, מהירה, מושכת ומעניינת ומרחיק אותם מהעמל השכלי. זוהי סכנה נוראה לעיקר מהות האדם, למותר האדם מן הבהמה שהוא השכל. יש לבחון היטב האם הקושי להתמסר לעמל הגמרא אינו נובע מהתרגלות לשטחיות ולחוויות ויזואליות דמיוניות שאינן מצריכות עמל שכלי. (להרחבה עיינו במאמר של הרב אבינר בסוף הקובץ)
- ד. אמנם, בעיקר הדבר יש להבין שהגמרא היא היא "חיי עולם נטע בתוכנו", ו"לא כרת הקב"ה ברית עם ישראל אלא על תורה שבעל פה". יש להרחיב את ההסברה שזהו סוד נצחיותה של תורה גם מבחינת היקף הדורות, התפתחות הטכנולוגיה, המדע, סגנון החשיבה, וכל סגנון חיי האדם הפרטי והכללי, ועם כל זה - התורה רלוונטית פרקטית ומדריכה אותנו בכל חיינו הפרטיים והכלליים. כל זה קורה רק בזכות הגמרא!
- ה. ובאופן מעמיק יותר – הגמרא היא היא סוד נצח עם ישראל. בספרות הנוצרית האנטישמית מכונה היהודי – "היהודי התלמודי". אפילו הם הבינו את האמת הגדולה שכל סגנון החיים הישראלי, סדרי החיים הישראליים, הולכים ומתפתחים מתוך התלמוד, על פי השיטה התלמודית.
- להפגש עם הרצון האלוקי העליון ולתרגמו לשכל האדם והגיונו – זוהי הגמרא.
- לרומם את החיים המעשיים אל החיים האידיאליים העליונים – זוהי הגמרא.
- לגבש את הכללים ולפרטם לפרטים המתפשטים ומקיפים את כל החיים – זוהי הגמרא.
- להיפגש עם צורת המחשבה המקורית של האומה – זוהי הגמרא.
- להיפגש עם דרישת האמת והצדק והמסירות הגמורה להם – זוהי הגמרא.
- לפגוש את הגוונים הרבים של המחשבה הישראלית ועם זה את אחדותה – זוהי הגמרא.

1. תלמוד תורה כנגד כולם, כי הלימוד אינו רק הוספת ידע, הוא מחולל תנועת חיים על ידי מה שמוציא מן הכוח אל הפועל את הנשמה הישראלית, את החכמה, ומאיר את אור ה' באדם, ממלא אותו חיים אלוקיים, וממילא בונה את אישיותו בצורה ראויה.
עין מקור 13.

יש לימוד תנ"ך, הלכה, מוסר ומחשבה וכיו"ב. הכל חשוב, הכל פועל, אבל העוצמה המיוחדת של מעבדת החיים הישראלית היא מתגלה דוקא בגמרא. כל גדולי ישראל – מתוך הגמרא. הרמב"ם, הרמב"ן, ריה"ל תלמיד הרי"ף, האר"י היה לומד כל סוגיה בשבעת דרכי פלפול, רמ"ק בגיל 17 דיין בצפת, וכיו"ב. כל גדולי ישראל נבנו דרך העמל של הגמרא. אפשר לומר באופן אמפירי ניסיוני – לימוד הגמרא הוא הבסיס של בנין האישיות הישראלית.
עין מקורות 14 – 16.

נספח מקורות:

1. כשם שהאדם הבריא הוא חפץ חיים, ואינו מחפש על זה מעמים והוכחות, אבל החולה במחלת הנפש. שהוא - קרוב לאבד את עצמו לדעת, הוא מוטל בספיקות על תכלית החיים, כן בעל נפש בריאה הוא אוהב את התורה ומחקריה מלב ונפש ודבר אחד מן התורה, אפילו מדקדוקי סופרים, יקר לו מכל הון, ורק כשנחלה היסוד הנפשי יגיע לומר שמועה זו נאה וזו אינה נאה. (אורות התורה פרק ו', פסקה י')
2. מעוט מתיקות נעימת התורה בא מחסרון בטבע הישראלי של הנשמה, שצריכין לתקנה על ידי תשובה מכוונת לחסרון זה. וכיון שנותנים את הדעת לתקן את החסרון מיד חוזר האור העליון של הטבע הקדוש של הנשמה לזרח, וחוזרת מתיקות התורה להתחיל להגלות. (שם, פרק ז פסקה ד)
3. יש מוסר פנימי של שקידת התורה, הבא מאהבת האומה וכבודה: איך לא ירצה בן ישראל לדעת את כל תורת אומתו, החביבה והקדושה. לכל פרמיה, עד כמה שידו מגעת באהבה נאמנה. ודרך זה פתח הוא לעסוק בתורה לשמה במובנה היותר נשגב. (שם, פרק ו פסקה יג')
4. כשהנשמה משערת עד כמה איש ישראל מוכרח הוא קודם כל לדעת את תורת ישראל. ועד כמה כל החיים הרוחניים מוכרחים להיות מבוססים על יסודות מעשיים בחיי הציבור ובחיי היחיד, מתעוררת תשוקה גדולה ללמוד התורה המעשי, המורה את דרכי החיים, והתשוקה הרוחנית נלחמת היא על עמדתה, ואינה מניחה את התשוקה המעשית שתמשל היא ממשלה בלתי מוגבלת בסדר הלימוד וארחות החיים והמחשבה. ומתוך ההתנגשות, של אלה שתי התשוקות הבוערות, יצא אור מבהיק, כולל בקרבו עושר ספון, קלוע משני הכחות יחדיו, הרוחני והמעשי. ומשניהם יבנו נשמות שוממות, ויתכונן עם עולם, ההולך לחדש את נעוריו, על ארץ מטעתו. (שם, פרק ו פסקה יד')
5. כשלומדים תורה לשמה עושים חסד עם כנסת ישראל. הא כיצד, רוח האומה מתחזק על ידי מה שבניה מתפרנסים בפרנסתם הרוחנית מפרי רוחה, והתורה כולה היא מלאה רוח ישראל, וכל יחיד העוסק בתורה הוא מגלה כח חיים חדש בנשמת ישראל ע"י המזון הנשמתי שהוא מקבל מהתורה. וכל מה שהתלמוד יותר מואר ומוכתר יותר בדעה רחבה ובשכל טוב, וכל מה שמתוספת בו יותר נדיבות לבב וטהרת נפש, כן כח החיים הישראליים הולך ומתגלה על ידו ונותן להאומה כח ושמחת חיים להתעורר ולקום. וכל הרפיונות שבאים לעולם ברוח ישראל, מקורם הוא שכחת התורה ורפיון ידיים מן התורה. (אורות התורה פרק ב', פסקה ה')

6. למוד התורה, בהלכה, באגדה, בפלפול ובכל דבר תורה, מכניס את המאור שבחיי הישראליות בתוך נפשותינו, ומעיר בקרבה את הדעות הנאות והרגשות הטובות הכמוסות בקרבה מצד התכונה המיוחדת של ישראל, כשם שלמודים כוללים מעירים בקרבנו את הדעות והרגשות של האדם הכללי. אמנם התורה נותנת לנו חיים, לא רק חיים לאומיים פרטיים כי אם גם חיים כלליים. כי התכונה האנושית היותר טובה תגיע לנו בצורה היותר מתוקנת כשתבוא לנו ערוכה במטבע ישראלי, וזה נמצא על ידי שקידת התורה. (שם, פרק ו פסקה י'א)
7. שקידת התורה מציירת יפה בנשמה את התכונה הישראלית וצורתה המיוחדת, ובוזה היא ממלאת את האומה חיים, כשימצאו בכללותה שוקדים רבים, וממילא כל אחד ואחד, הפועל על פי חלקו, בונה הוא עולם מלא. (שם, פרק ו פסקה י'ב)
8. קשר התורה בהקב"ה, זהו יסוד עבודת הקודש של אנשי הסגולה. הרינו עוסקים בהלכות, בנתוחיהן ובפרטיהן, יודעים אנו בדרך כלל, שכל דברי תורה הנם ארחות ד', נובעים ממקור החיים העליונים. אמנם בנשמה הלא חיה היא העריגה האלהית. נועם ד' מפעם בקרבה, וקרבת אלהים לה טוב מכל מחמדים, ואותה העריגה העדינה היא מורגשת גם בלב החיים, לבי ובשרי ירננו אל אל חי. ולהרים את מעלת ההרגשה האצילית הממונה גם בקרב כל חגוי התורה ופרטיה כולם, לאותה המדה של ההרגשה העליונה הכוללת, שהיא מפכה בנשמה מהנועם העליון, - פעולה זו, הבאה מתוך משאת נפש אדירה, היא שייכת לקשרה של תורה בהקב"ה, דהיינו לקשר תורה דלתתא הפרטית עם תורה דלעילא הכללית (שם, פרק ג', פסקה א')
9. עיקר הידיעה היא, שתהי' כללות התורה דבקה בלב בחזק והכרה ברורה כ"כ, עד שמכח השפעת הכלל יושפע כח הוהירות הפרטי לכל מצות ודקדוקי תורה, ואז דומה הדבר לכח חיים הנובע מן הלב ומתפשט על האברים כולם. מה שאין כן מבלעדי הידיעה האמיתית הכללית הרי כל דבר מן התורה הוא ענין מיוחד בפני עצמו, וזה מטיל שבוש ביסוד הכרת התורה, ומונע מעבודת אהבה ונדבה, "והיה להם דבר ד' צו לצו קו לקו". כי צריך שיהיו דברי תורה ניכרים לחקה אחת ומצוה אחת (שם, פרק ג פסקה ג)
10. כשהלב בריא מתפשט, בחזק כח הלחץ, זרם הדם בכל העורקים הדקים והרחוקים, וכשהשכל חזק להבין יסודה של תורה וכלליה, ואיך פרטיה הרבים מתחייבים מתוך כללה, ההשקפה נעשית בהירה ומקפת ובאה אהבה רבה ורגשי כבוד והדרת קדושה לכל דבר ודקדוק קל שבתורה. (שם, פרק ג פסקה ד')
11. כל דבר ודבר מן התורה נובע מכל התורה כולה, בין מתורה שבכתב, בין מתורה שבעל פה, בין כל למוד טוב וכל מצוה וכל מדה טובה. אלא שישנם חלוקים בין המדרגות, אבל האהבה והשמחה בעשיית המצות ותלמוד התורה לשמה צריך להיות אהבת הכל, אהבת כל האור, החיים, הקדושה והרוחניות העליונה, של הכל ממש, האצור וגנוז בתוך זה הפרט שהאדם עסוק בו, והמובלט ע"י התכן הפרטי

בכל תופעות אורו, הודו וזיו קדשו. (שם, פרק ד', פסוק ג')

12. בכל דבר תורה, בכל דבר הלכה פרטית, זורח אור העליון הבלתי מוגבל, המוסר האלהי המוחלט הוא מוצץ מכל דין פרטי. ולהמסתכל, המרגיל את נפשו בזריחת האור, מתגלה בכל דבר הלכה תכן ישותה הפנימי, המתמלא מעולם הזה והאור, עד אשר על כל הלכה ופרק יוכל להרחיב שירה חדשה, שירה מלאה אמר מלא. והשירה היא הולכת ומשתפכת ג"כ על כל פרטי ההלכה, על כל הנטיות של המשא ומתן שבה, עד אשר פירוש עירי מענג ומעדן יוכל להתפשט על כל התורה כולה, על כל התורה, אפילו המעשית וההלכתית, חוץ ממה שישתרע על כל ההגדה המאירה בזה האורה הרוחנית העדינה. (שם, פרק ד' פסוק ד')

13. חכמת הקודש היא נעלה מכל חכמה, בזה, שהיא מהפכת את הרצון והתכונה הנפשית של לומדיה לקרבם לאותה הרוממות שהיא בעצמה מתעצמת בה. מה שאין כן כל החכמות העולמיות, אף על פי שהן מציירות ענינים נשגבים יפים ואציליים, אין להן אותה התכונה המפעלית, להמשיך את המהות העצמית של ההוגה בהן אל ערכן, ובאמת אין לה יחס כלל ליתר הכחות והעצמיות של האדם, חוץ מכחו המדעי לבד. ומעם הדבר הוא, כי כל עניני הקודש ממקור חיי החיים הם באים, מיסוד החיים המהווה את הכל, ויש בכח התוכן המקודש להוות המון ברואים לאין תכלית, לנטוע שמים וליסד ארץ, וקל וחומר להטביע צורה חדשה ומבולטת על הנפש ההוגה. וכל המדעים של חול אין בהם זה הכח, כי הם אינם מחדשים ומחוללים חדשות מצד עצמם, אלא הם מציירים ומציגים לפני ההשקפה השכלית את מה שהוא נמצא במציאות, ועל כן אינם יכולים גם לעשות את ההוגה בהם לבריה חדשה, לעקור אותו מעצמיות תכונותיו הרעות, ולהעמידו במצב של מציאות חדשה, מהורה וחייה באור החיים האמתיים, העומדים לעדי עד. (אורות הקודש א', חכמת הקודש הפועלת).

14. הלמודים המעשיים הם מזונה של הנשמה, בונים אותה בחלקיה באותה הצורה שהיא קבועה מעצם טבעה, כדרך שהמזונות הגשמיים בונים את הגויה, והעיונים העליונים, הגיון הדעות, השירה, והתעלות הרוח, הם אורה של הנשימה אשר לנשמה. כל מה שיהיה האורגן מכולכל במזון יותר מבריא, יקבל יותר ויותר את השפע הטוב, שהאור המהור משפיע עליו. (אורות התורה פרק ו', פסוק ו')

15. למוד המשנה וההלכות הפסוקות פועל בקודש אותה הפעולה שהלימוד הגיאוגרפי פועל בחול להישרת השכל והתבססותו היסודית הממשית, שהיא עמילן יפה לדברים היותר עליונים ומופשטים. ועל ידי זה בא האדם לידי קנין שכלי איך לתפוס כל גודל בפשטות גמורה, שלא יתמשמש על ידי הגדלות שום דבר קל וקטן, שזהו מעין דוגמא של מעלה, שהאידיאליות ביעפה של הגדלות העליונה שהיא המביטה אל כל הקוטן שביש לשכללו על כל פרטיו היותר דקים וזעירים. (שם, פרק ו' פסוק ט')

16. יש מגמה אחת לתורה, לעורר את הצד הרוחני העליון שבאדם, שיהיה עסוק במושכלות קדושות, ויהיה סר משיקוע בהמי גופני, שמדלדל את כח עצמיותו.

ומצד המגמה השלילית של הסרה מרע כל ענייני תורה שוים הם, אמנם מצד
ההתגלות העצמית של האורה האלהית, שמרורה את הנשמה, יש הבדל גדול בין
דבר גדול לדבר קטן. (שם, פרק ו פסקה ה')